

מסעי

ובמיוחד שפרטים הנ"ל, לכאורה, אינם ענין לפשוטו של מקרא כ"א לחלק ההלכה שבתורה (שהי' להנשיאים דין אפוטרופוס, ואשר "מה שהם עושין יהי עשוי כאילו עשאו שלוחים").

גם צריך ביאור האריכות בסוף פרש"י, ולא יתכן לפרש לכן זה ככל לכן שבמקרא שאם כן כו". דלכאוי, מדוע הוצרך רש"י להאריך בשלילת פירוש תיבת "לכן" כאן שאינו "כל לכן שבמקרא" – ובפרט שמצינו בעוד מקומות בקרא תיבת "לכן" במובן "בשבילכם"?

ומאריכות לי' רש"י משמע, שכוונתו להסביר ולהכריע את פירושו ב"לכן" (בשבילכם) לא רק משום שאינו כמו "כל לכן שבמקרא", אלא גם לתרץ שכאן באם נפרש "לכן זה", "כל לכן שבמקרא" – הי"ז מתאים יותר לתוכן ה"כתובים כאן – ולכן הוצרך רש"י לבאר טעמו בשלילת פירוש זה.

ועל התיבות, אשר ינחלו לכן את הארץ א"י, שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם (והוא הפירוש שלפנינו ברש"י בכתוב שלאחיו (פסוק יח), ועל התיבות (בפסוק שלאחיו) "לנחול את הארץ" – שהם ינחילו אותה לכן למחלקותיה" (פרש"י שלפנינו בפסוק כט). אבל בדפוס שני וכת"י רש"י (שתח"י) ישנו להפרש"י, כבדפוסים הנפוצים. וכן הובא פרש"י זה ברבינו בחי' ורא"ם כאן ועוד. וקרוי לומר שבדפוס א' יש השמטה מחמת תיבות הדומות.

(5) ראה פרש"י בשלח שם. וראה גם פרש"י שמות ד, טז. ועוד.

(*) ובכמה כת"י רש"י (שתח"י) חסר פירוש הב' שבפרש"י בפסוק יח, ובדפוס שני בא תוכן פרש"י דפוס קט בהמשך לפרש"י דפסוק יח. שיהי' נוחל . . במקומכם כמו לנחל את בני' שהם כו".

א. בפרשתנו, לאחר פרשת גבולות ארץ ישראל ("זאת הארץ גוי"), נאמר בכתוב: "אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכן את הארץ גוי". ופרש"י, "אשר ינחלו לכן – בשבילכם. כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו, ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ומה שהם עושין יהי עשוי כאילו עשאו שלוחים. ולא יתכן לפרש לכן זה ככל לכן שבמקרא, שא"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכן, ינחלו משמע שהם נוחלים לכן בשבילכם ובמקומכם, כמו' הי' ילחם לכן".

בפשטות כוונת רש"י היא, כלשונו: "לפרש לכן" אשר כאן משמעה – "בשבילכם" (כי "לא יתכן לפרש" אותה, ככל לכן שבמקרא, שא"כ הי' לו לכ" תוב ינחילו לכן" וכו').

אבל צריך ביאור, מהי האריכות בפרש"י כאן, בפרטי אופני החלוקה ע"י נשיאי ישראל – דבשביל פי' תיבת "לכן" – (בשבילכם) הי' מספיק לכ" תוב, כל נשיא ונשיא מחלק נחלת שבטו ובורר לכל אחד ואחד חלק הגון. ו"מדוע הוזקק רש"י להוסיף (א) ש, כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו", (ב) "ומה שהם עושין יהי עשוי כאילו עשאו שלוחים",

(1) לד, ב ואילך.

(2) לד, יז.

(3) בשלח יד, יד.

(4) בהוצאת ברלינר (מהדורא הא') הביא שבא מכ"י ליתא בפרש"י, "כל נשיא . . שלוחים". ולפי כל הפרש"י הוא, "בשבילכם, ולא יתכן לפרש כו". בדפוס ראשון דרש"י ליתא כל דיבור זה ברש"י,

רש"י, "כאילו עשאו שלוחים" כוונתו לדייק, שלא היו בגדר שלוחים (כהס"ד בגמ'), אלא שכחם ה' יפה כמו שלוחים רק בפרט זה, ד"מה שהם עושין יהי עשוי" וקיים, וא"א להם ליהדר בהו.

אבל נוסף על העיקר – שכיון שרש"י בפירושו עה"ת לא בא אלא, "לפשוטו של מקרא"¹³ (ובפרט שבנדוד"ד אינו כותב שמקור פירושו הוא מגמ"ד), הרי אין מקום לומר שכוונת רש"י היא לשלול קס"ד דהגמ' (שהנשיאים היו שלוחים) שלא נזכרה בפרש"י כלל:

הרי עוד זאת – רש"י בדיוק לשונו כאן ה"ה סותר פירוש הרא"ם (שא"ל שהיו שלוחים מפני ש, אטו קטנים של שבטים בני שליחות ניהו", ולכן כ' רש"י, "כאילו עשאו שלוחים") – שהרי מפורש בפרש"י כאן, "ומחלק נחלת ה' שבט למשפחות ולגבירים" (ולא כרגיל בכ"מ, "זכרים"), כי "גבירים" שולל (גם) קטנים¹⁵ – ולפ"ז הרי שפיר יל"פ ל' פרש"י שהיו בגדר שלוחים ממש, דהרי גדולים בני שליחות ניהו".

ב. והנה הרא"ם פירש, שמקורו של רש"י הוא בגמ' קידושין, וז"ל הסוגיא שם: מנין ששלוחו של אדם כמותו שנא' ונשיא אחד נשיא אחד ממטהי . . והא קטנים לאו בני שליחות ניהו אלא כי הא . . דאמר כו' מנין שזכין לאדם שלא בפניו שנא' ונשיא . . ותיסברא . . הא חובה נמי איכא דאיכא דניחא ל' בהר ולא ניחא ל' בבקעה ואיכא דניחא ל' כו' אלא כדרבא כו' מנין ליתומים שבאו לחלוק בנכסי אביהן שב"ד מעמידין להם אפוטרופוס לחוב ולזכות, לחוב אמאי אלא לחוב ע"מ לזכות, ת"ל ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו¹⁶.

ופרש"י שם¹⁷, "כלומר . . לאורוי נמי דלקטנים אפילו חובה הבאה מחמת זכות רשאין ב"ד לעשות להן כי הכא דלזכו תם בנחלה באו ואע"פ שפעמים שחלוקה זו חובתם דאיכא דלא ניחא ל' בחלק שנפל לו אפיה לא הדרי בהו" (ולפיכך ממנים ב"ד אפוטרופוס ליתומים, לדון ולערער בשבילים לזכותם ולהנאתם ואם יתחייבו בדין מה שעשו עשו"¹⁸).

ועפ"ז מבאר הרא"ם, ד"זהו שכתב רש"י (כאן) כאילו עשאו שלוחים ולא שלוחים ממש דאטו קטנים של שבטים בני שליחות ניהו". והיינו, דזה שכ'

(13) בראשית ג, ח, שם, כד, ובכ"מ.

(14) ולהעיר שבגמ' הוא לימוד מהכתוב, ונשיא אחד נשיא אחד, ואילו בפרש"י בא כפירוש התיבות, "אשר ינחלו לכם".

(15) וראה גם פרש"י פינחס (כו, נג), "לאה תחלק הארץ ולא לפחותים מבן עשרים" (וראה רא"ם שם).

בפנים יפות כאן, שלב' הדיעות בגמ' (ב"ב קיז, א) אם ליוצאי מצרים נתחלקה או לבאי הארץ נתחלקה, צ"ל שגם קטנים נחלו, אבל בכל אופן לא נזכר זה כלל בפשט"ם. ואכ"מ.

(16) להעיר שגם צ"ד ההלכה י"א שלדעת רש"י למדין מכאן דין זכי לגדולים (ראה פרש"י קידושין שם ד"ה אלא כדרבא, "כלומר לא זכות שלא בפניו גרירתא איכא למשמע מיניה לגדולים אלא כו" (וראה רמב"ן ורשב"א ב"מ ע"א, ב), ואשר לשיטת רש"י זכי' היא מטעם שליחות (ראה בפרטיות

(6) לפרש"י כאן. וראה גם גו"א, שפ"ח, קצור מורחי ועוד.

(7) מב, א.

(8) לד, יח.

(9) כן הועתק בגמ' לפנינו. ובר"ן כאן הובא כל המשך הכתוב, תקחו לנחול את הארץ.

(10) כן הועתק בגמ' לפנינו. ובר"ן ליתא "תקחו". וברא"ם העתיק מהגמ' כל הכתוב. וראה לקמן הערה 37.

(11) אלא כדרבא – הובא ברא"ם כאן.

(12) פרש"י שם ד"ה אלא לחוב – הובא ברא"ם כאן.

למשפחותיו וחלוקת המשפחה לגברים זהו שתלוי בידי האפוטרופסין ועל זה הוצרך הכתוב להודיע שמה שעשו עשו.

אבל לכא' אין זה טעם מספיק, כי הרי יש לפרש שקאי על חלוקת כללות הארץ להשבים, מאחר שנטילת הגורל בפועל הייתה ע"י נשיא כל שבט, כ" פרש"י לעיל²⁰, "אלעזר הכהן ה' מלוכש באורים ותומים ואומר ברוה"ק אם שבט פלוני עולה תחום פלוני עולה עמו והשבים היו כתובים ב"ב פתקין וי"ב גבולין ב"ב פתקין ובללום בקלפי וה' נשיא מכניס ידו לתוכה ונוטל שני פתקין כו".

וא"כ, מנ"ל שהמדובר בכתוב כאן הוא בדבר ש"תלוי בידי האפוטרופסין" ו"להודיע שמה שעשו עשו", ולא ע"ד חלוקת כללות הארץ?

ואדרבה: פרשה זו באה בהמשך ל- פרשת גבולות הארץ, "זאת הארץ אשר תפול לכם בנחלה ארץ כנען לגבולותי", אשר בסופו של ענין נאמר²¹, "ויצו משה את בני" לאמר זאת הארץ אשר תתנחלו אותה בגורל אשר צוה ה' לתת לתשעת המטות וחצי המטה. כי לקחו מטה בני הראובני גו' ומטה בני הגדי גו' וחצי מטה מנשה לקחו נחלתם. שני המטות גו'. ועפ"ז מסתבר בפשטות שגם ב- פרשה זו (שבאה בהמשך להנ"ל), אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את ה- ארץ, קאי הכתוב באותה החלוקה ה- נזכרת בסוף הענין הקודם (לשבים ש- לא, לקחו²² נחלתם מעבר לירדן ירחו קדמה מזרחה) - ולא ע"ד חלוקת נחלת כל שבט למשפחות ולגברים.

ג. ויבין זה בהקדים עוד כמה שאלות בפרש"י:

(א) לכאורה התיבות, "אשר ינחלו לכם" מוסבות על, "אלעזר הכהן ויהושע בן נון" הנאמרים מיד בפסוק זה, ואילו נשיאי השבים, הנזכרים בפסוק שלאח"ז - "ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו" - הרי הכתוב חוזר בהם עוה"פ, "לנחול את הארץ", וא"כ למה מפרש רש"י ד- "אשר ינחלו לכם" שבפסוק זה קאי על "כל נשיא ונשיא אפוטרופוס לשבטו כו"?

[ואדרבה: לפי פרש"י, ד"א, אשר ינחלו לכם" היינו מה ש"כל נשיא ונשיא . . מחלק נחלת השבט כו" - ה"ז קאי רק על הנשיאים שבפסוק שלאח"ז, ולא על אלעזר הכהן ויהושע בן נון שבפסוק זה (שהרי הם לא היו נשיאי שבט ולא חילקו נחלה, למשפחות ולגברים"?)].

(ב) מנין לו לרש"י בפשוטו של מקרא שמינוי הנשיאים כאן ה' לחלק את נחלת השבט למשפחות ולגברים, ולא, כ- פשוטו, ש, אלה שמות האנשים אשר ינחלו לכם את הארץ" קאי על כללות חלוקת הארץ לשבים.

ברא"ם כאן כתב, "ומ"ש ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ולא אמר ו- מחלקים נחלת הארץ לשבים ול- משפחות ולגברים הוא מפני²³ שחלוקת הארץ לשבים ע"פ הגורל היתה והגורל עצמו ה' צווה ואמר תחום פלוני לשבט פלוני²⁴ ואין זה תלוי ביד האפוטרופסין של שבים, אבל חלוקת נחלת השבט

אנציקלופדי' תלמודית ערך זכין לאדם שלא בפניו בתחלתו. וי"ג. ואכ"מ.

(17) ראה לקמן הערה 34.

(18) וראה גם ראים לקמן פסוק יח.

(19) כמו ש' רש"י שם כו, נד.

(20) פינחס שם.

(21) לד, יג ואילך.

(22) ל' הכתוב שם, טו.

ד. ויש לומר שחדא מתורצת ב' חברתה:

ההכרח לפרש הכוונה כאן לחלוקת נחלת השבט למשפחות ולגברים, הוא מזה שהתיבות „אשר ינחלו לכם“ נאמרו (לא בפסוק שלאח"ז שבו נאמר „ונשיא אחד נשיא אחד גו'“, אלא) גבי „אלעזר הכהן ויהושע בן נון“.

ביאור הענין:

עיקר כוונת רש"י כאן היא לפרש מש"נ „אשר ינחלו לכם“, היינו שהם עצמם ינחלו – הם נוחלי הארץ. וזהו הכרחו של רש"י לפרש ש„אשר ינחלו לכם“ קאי על נשיאי השבטים ולא על אלעזר הכהן ויהושע בן נון – כי רק בנוגע לנשיאי השבטים אפ"ל שכאילו הם עצמם נוחלים את הארץ, כי כל נשיא זכה (וכאילו) נחל (ע"י נטילת פתקי הגורל²³) את חלק שבטו בארץ (בשביל שבטו)²⁴, ונמצא שנשיאי השבטים הם

בגדר נוחלים; משא"כ אלעזר הכהן ויהושע בן נון שעליהם יתכן לומר רק שהם מנחילים את הארץ לבנ"י (ע"י עשיית הגורל כו'), אבל לא שהם עצמם נוחלים את הארץ בשביל ישראל (ובפרט שאלעזר הוי כהן ואין לכהנים חלק בארץ בכלל²⁵, ויהושע לא זכה עבור שבט אפרים, שהרי ה' לאפרים נשיא אחר²⁶).

אלא שא"א לרש"י להסתפק בכך ולפרש שקאי על הנשיאים, שכאור"א מהם נוחל את חלק שבטו בארץ בשביל שבטו – כי עפ"י הול"ל (בהכתובים) „אשר ינחלו לכם“ בפסוק שלאח"ז, אצל „ונשיא אחד גו'“ – ומדוע נאמרו תיבות אלו אצל אלעזר הכהן ויהושע בן נון?

ולכן מפרש רש"י, שאין המדובר בחלוקת הארץ לשבטים, אלא בזה ש„כל נשיא ונשיא אפוסטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים ומה שהם עושין יהי עשוי כאילו עשאו שלוחים“, ורק לפי זה מבוארים ב' הפרטים – שמתאים לומר „אשר ינחלו לכם“ שמשמעו שהם עצמם נוחלים, ולאידך נאמר זה בכתוב גבי אלעזר ויהושע (שהם רק בגדר מנחילים, כנ"ל) כדלקמן.

ה. בתפקידו של נשיא כל שבט – לדאוג לצרכי אנשי שבטו – יש שני ענינים:

(א) תפקידו מצד בנ"י, שהוא כשלוחם לכל צרכיהם והצטרבותם.

(ב) תפקידו מצד ה', ע"י משה רבינו. דכשם שמשה רבינו נתמנה מאת ה' לראש ונשיא כללי של כל ישראל (ואחריו יהושע בן נון נסמך להנהיג את

(23) ולהעיר שאף שרש"י כ' בפ' פינחס שם (כו), נד „כמו שמפורש בבב"ב, הרי בבב"ב (קכב, א) לא נאמר שהנשיא מכניס ידו ונטול כו'. ופשטות ה' בגמ' „טרף בקלפי של שבטים ועלה בידו" יל"פ (וראה רגמ"ה שם), דקאי על אלעזר" (ובתנחומא (פינחס ו) ובמדב"ר (שם פכ"א, ט) מפורש „ויהושע פושט ידו"). ובירושלמי יומא פ"ד ה"א ד, שני פרחי כהונה" היו עומדים ומעלים את הקלפיות.

(24) להעיר שע"ד ההלכה פלוגתא אם הגורל עושה קנין (ראה רשב"ם ב"ב קו, ב ד"ה אמר רב אשי. טושרץ ורמ"א (וני"כ) ח"מ סקע"ג סי"ב. לח"מ ה' שכנים פ"ב ה"א. ועוד). ובנוגע לא"י כתבו בכ"מ לכו"ע נקטו לגמרי החלקים ע"י הגורל וא"ת (ראה ב"ח ח"מ שם). וראה בכהנ"ל בהנסמן באנציקלופדי תלמודית ערך גורל ע' תיו ואילך. ואכ"מ.

(25) כמו שנאמר 1971 – קרח ית, כ. פינחס כו,

סב. ועוד.

(26) פרשתנו לד, כד.

(*) וברשב"ם ב"ב שם (ד"ה והי' ואומר: טרף) א"י דהממנה טרף בקלפי. ע"ש.

משתתפים כל אנשי השבט ע"י שלוחם (הנשיא) כ"א³⁰ כראש השבטיים.

(ב) תפקידו מצד בני"ה הוא (בעיקר) לדאוג עבור צרכי הכלל והציבור (וכנהוג שבעולם, שכל קיבוץ של אנשים ממנים ראש ומנהיג לדאוג עבור צרכים הכלליים דהכלל, שכאמ"א מן הקיבוץ טרוד בצרכיו ועניניו הפרטיים): משא"כ מינויו מהקב"ה כנשיא ישראל בתור נשיא ו"בעלים", ה"ז גם בנוגע לצרכי הפרט, כי כיון אשר (בלשון רש"י³²) "הנשיא הוא הכל", לכן ה"ה נשיא (לא רק של הכלל והציבור, אלא) של כל אחד ואחד (גם) בתור יחיד³³.

ו. ע"פ הקדמה זו, יובן גם בנדר"ד – מינוי הנשיאים לנחול את הארץ בשביל בני"ה, שבתחילה בא בכתוב מינויים של אלעזר ויהושע, ואח"כ נאמר, ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ:

מזה שהתיבות, "אשר ינחלו לכם" (שקאי על הנשיאים, כנ"ל) נאמרו אצל אלעזר ויהושע, למד רש"י, שהמזכיר בנחלה כזו השייכת לתפקידם זה של הנשיאים שהוא בסוג מינויים של אלעזר ויהושע.

30) ראה פרש"י נשא (ז, יב) לענין הקרבת הנשיאים בחנוכת המזבח, לא שגבה משבטו והביא... משלו הביא.

31) ומה שנאמר בפסוק (נשא שם, ב) "הם העומדים על הפקודים" ובפרש"י, "שעמדו עם משה ואהרן כשמונו את ישראל שנא" (במדבר א, ד) ואתכם יהיו, היינו לפי ששם (בפ' נשא) לא נאמר מי הם הנשיאים רק לאח"כ (ז, יב ואילך), ולכן מפרט תיכף ומסמן מי הם – "העומדים על הפקודים".

32) חוקת כא, כא.

33) ופרש"י לעיל (פינחס כז, טז, שם, יח) "מנהיג שיהא סובל כל אחד ואחד לפי דעתו", כנגד רוחו של כל אחד ואחד.

העדה ע"י משה בציווי ה' (ע"ז הוא בנוגע לנשיא וראש פרטי של כל שבט, שהתמנותו באה מהקב"ה ע"י (ציווי ל) משה רבינו נשיא כל ישראל.

וההבדל בין ב' ענינים אלו, הוא במהות תפקידו כנשיא – ובשני קצוות:

(א) בענין תפקידו מצד בני"ה, הרי כל פעולתו בתפקיד זה היא כאילו נעשה ע"י כל אנשי השבט (שהוא שלוחם) אלא שנעשה בפועל ע"י הנשיא שלהם; משא"כ פעולתו ועשייתו מצד מינויו ע"י הקב"ה (ומשה) אינה נחשבת כעשייתם של אנשי שבטו, אלא שזוהי פעולתו הוא בתור ראשם ונשיאם, שהוא כמו ה"בעלים" שלהם.

[ו"ל שזוהי מה שמצינו ב' אופנים ב' תוארי הנשיאים בתורה. ולדוגמא: כראש הספר (ר"פ במדבר) במנין בני"ה נאמר³⁴ "ואתכם יהיו איש איש למטה גו' אלה... נשיאי מטות אבותם", דכאשר פקדו משה ואהרן את בני"ה, צוה ה' שיהי עמם נשיא כל שבט (וע"ז ב"פ שלח נאמר "שלח לך אנשים ויתורו את ארץ כנען... איש אחד איש אחד למטה אבותיו תשלחו כל נשיא בהם"), והיינו שהתואר נשיא נזכר רק לאחר שנקרא בשם "איש למטה"; ואילו בחנוכת המזבח נאמר³⁵ "ויקריבו נשיאי ישראל ראשי בית אבותם":

התואר "איש איש למטה" ("איש אחד למטה") מורה על היותו בא כח ונציג אנשי המטה, שהשתתפותם היא ע"י איש אחד מהם כשלוחם – הנשיא; אבל ה' תואר, "נשיאי ישראל" מתאים בענין ש' פעולתו הנשיא היא (לא כדבר שבו

27) פינחס כז, יח ואילך.

28) א, ד, שם, טז.

29) נשא ז, ב, שם, י"ד.

הם הנוחלים – והרי זה שהנשיא „בורר לכאור”א חלק הגון” אינו ענין של „נוחל” אלא „מנחיל” (שבורר ומנחיל חלק ל- כאור”א מאנשי שבטו)?

ולכן ממשיך רש”י „ומה שהם עושין יהי עשוי כאילו עשאוהו שלוחים” – שע”י מעשיהם של הנשיאים (לבורר ל- כאור”א חלק הגון) כבר נגמר הענין, והיינו שאין צורך בעוד פעולה להנחיל החלק למקבל החלק, אלא שפעולת ה- נחלה נגמרה ע”י ברירת ובחירת הנשיא, וכיון שבחירת הנשיא היא היא הגומרת את פעולת הנחלה, הרי הם הנוחלים, ולכן נאמר „אשר ינחלו לכם”.

וזהו גם דיוק ל’ רש”י „כאילו עשאוהו שלוחים”, שמזה משמע (כנ”ל ס”ב מה- רא”ם) שאין להם דין שלוחים, אלא רק שלענין התוצאה יפה כחם כמו שלוחים, ד”מה שהם עושין יהי עשוי”³⁶ – כי כחו של כל נשיא לבורר לכאור”א חלק הגון אינו מפני תפקידו כשלוחם של אנשי שבטו, אלא מפני מינויו מאת הקב”ה בתור נשיא השבט.³⁷

(36) ברבינו בחי כאן העתיק מלשון רש”י „יהא עשוי כאילו עשאוהו שלוחיהם”.

(37) ואולי יש לומר, דמש”נ בפסוק שלאח”י „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו לנחול את הארץ”, הכוונה לענין השני בנשיאי השבטים, זה שהם שלוחי אנשי שבטים, וכדיוק ל’ הכתוב „תקחו לנחול את הארץ”, היינו שבנ”י „לוקחים” את ה- נשיאים לנחול את הארץ. וזהו דיוק ל’ רש”י שם

והיינו: כשם שבנוגע לאלעזר ויהושע ה’ מינוי מיוחד מאת השם (ולא די בזה שאלעזר הוא הכהן גדול ויהושע הוא ראש העדה), שמזה מובן שהם נתמנו כאן כ”בעלים” על ענין נחלת הארץ – כמו”כ הוא בנוגע לנשיאי השבטים, שה’ כאן מינוי מיוחד, ושייך לתפקידם כבעלים וממונים לעניני בני השבט.

[ועפ”ז יומתק לשון הכתוב כאן „ונשיא אחד נשיא אחד ממטה תקחו” (ולא „איש איש למטה” וכיו”ב) – כי פעולת ועשיית הנשיאים כאן אינה מצד היותם נציגי ושלוחי אנשי השבט, אלא כנשיאים – כבעלים וממונים עליהם].

ולכן מבאר רש”י שפעולת ה”נחלה” כאן („ינחלו”) אינה חלוקת הארץ ל- שבטים (שענין זה, שהנשיאים זוכים בנחלת שבטם הוא להיותם שלוחי אנשי שבטם), אלא מה ש”כל נשיא ונשיא אפטרופוס לשבטו ומחלק נחלת השבט למשפחות ולגברים, ובורר” לכל אחד ואחד חלק הגון” – דזה שכל נשיא הוא אפטרופוס לשבטו, היינו מה שהוא דואג, בתור נשיא (ממעל ועל) שבטו, לצרכי כל יחיד ויחיד בתור פרט, ו- שלכן הוא „בורר לכל אחד ואחד (בפני עצמו) חלק הגון”³⁸.

אלא שעפ”ז שוב קשה לשון הכתוב „אשר ינחלו לכם”, דמשמעו שהנשיאים

(34) ע”ד ההלכה י”א שגם החלוקה למשפחות וליחידים היתה ע”פ גורל (ראב”ד בשטמ”ק ב”ב קכא, ב. רמב”ן עה”פ פיתחם כו, נה, וי”א שהי’ גם ע”י (הגורל ו)אור”ת (ראה תודה”ת יתומים קידושין מב, א. תודה”ת אמר רבי אסי בכורות נב, ב. ועוד. וראה בפרטיות אנציקלופדי’ תלמודית שם). אבל לכאורה אין כן דעת רש”י בפשט”מ, וכדמוכח מפרש”י זה עצמו. וכי”כ ברא”ם כאן (הובא לעיל ס”ג).

(35) כאן באר מים חיים (לאחי המהר”ל) על פרש”י כאן.

(*) ואין זו סתירה להמבואר לעיל בפנים שלכן נאמר „ונשיא אחד נשיא אחד” שפעולת הנשיאים כאן אינה מצד היותם כנציגים שלהם – כי בפסוק זה שני פרטים (וענינים): א) בשייכות לפסוק שלפנ”ו („אשר ינחלו לכם”), וכללות הפרשה שבו מפורש „אלה שמות האנשים שהי’ בזה מינוי מיוחד, ב) ענין (נוסף) שבפסוק זה בפ”ע, תקחו לנחול את הארץ, שהי’ בזה גם גדר דשליחות. ועצ”ע.

שהטיל הקב"ה על כלל מסויים זה, אלא זוהי גם טובתו הפרטית³⁹.

ובנוגע אלינו: כ"ק מו"ח אדמו"ר, נשיא הדור, הורה באופן ברור, ו"בירר" לכאו"א מאתנו דרך סלולה ורחבה, שבימינו⁴⁰ חייב כאו"א לעסוק בהפצת היהדות וחיוזוק היהדות (כולל – הפצת מעינות תורת החסידות חוצה).

ואם עולה בדעתו של אדם: מה לו ול"חוצה", והלא טוב לו להסגר בד' אמות של תורה ותפלה כו' ולעלות ו- לשגשג בתורה ועבודה – הנה עליו לידע, שאין הפירוש שהעסק שלו בהפצת היהדות היא רק חובת השעה בלבד מצד מצב הדור, ואשר מוותרים על טובתו הפרטית בשביל תועלת ה- רבים, אלא זוהי טובתו הפרטית ו"חלק הגו'" שלו, שהעמידו על חלק היפהי' ומתחנן, ובחרת בחיים⁴² – "את זה ברור לך"⁴³.

(משיחת ש"פ מטו"מ תשל"ז)

וע"פ כל הנ"ל מובן טעם האריכות בסוף פרש"י, "ולא יתכן לפרש לכם זה ככל לכם שבמקרא שא"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכם" – כי סו"ס פירוש זה, דמ"ש "אשר ינחלו לכם" קאי על פעולת ה- נשיאים (ולא אלעזר ויהושע), דחוק, שהרי בפסוק זה מפורש רק אלעזר ו- יהושע (שהם מנחילים כנ"ל), ולא ה- נשיאים – ולכן מאריך רש"י ומסביר, ש"לא יתכן" לפרש, "אשר ינחלו לכם" על זה שאלעזר ויהושע מנחילים לכם (לבני ישראל) את הארץ, כי "א"כ הי' לו לכתוב ינחילו לכם".

ז. ומכאן הוראה נפלאה בנוגע לעני- נו של "נשיא" – כולל "נשיא" (האמיתי של) משפחה (ראש המשפחה), מוסד, קהלה וכו'.

נשיא אמיתי אינו רק דואג לטובת הצבור והכלל, אלא הוא, "בורר לכל אחד ואחד חלק הגו'", הנשיא, "מכניס" את עצמו במצבו של איש פרטי זה⁴⁴, מעריך תכונותיו וכו', ובורר חלק שהוא הגון אליו, היינו לא רק מה שהוא "הגון" בכלל, אלא שהוא הגון בשבילו.

וכן הוא גם כאשר נשיא אמיתי מטיל על אדם תפקיד מיוחד, אין זה רק בש- ביל טובת הכלל (כדי שימולא התפקיד

"לנחול את הארץ – שיהא נוחל וחולק אותה במקומכם", דכיון שזהו מה שהנשיאים עושים בתור שלוחם של אנשי שבטם⁴⁵, הרי מובן, שאין זה רק מה שהנשיאים עושים בשביל ישראל, היינו שה- פעולה היא פעולת הנשיאים אלא שעושים זה בשביל ישראל, אלא שנוחלים אותה, "במקומכם", שהפעולה והמעשה עצמה הוא דבר שצריך להעשות ע"י ישראל, והנשיאים עושים זה במקומם. (38 ראה גם לעיל ע' 111 ואילך).

(** אלא שלפ"ז צ"ע מה שרש"י לא העתיק גם תיבת "תקח". וראה לעיל הערות 9, 10.

(39 ראה גם מכתב כ"ק מו"ח אדמו"ר (נדפס בס' התולדות אדמו"ר מהר"ש (קה"ת, תש"ז) ע' 17 ואילך. אגרות קודש אדמו"ר מהור"צ ח"ד ע' מז ואילך).

(40 ראה אגה"ק ס"ט: לא ארז"ל ת"ת שקול כנגד גמ"ח אלא בימיהם שת"ת הי' עיקר העבודה אצלם. . . משא"כ בעקבות משיחא שנפלה סוכת דוד עד בחי' רגלים. . . בחי' עשי' אין דרך לדבקה בה באמת. . . כ"א בבחי' . . . מעשה הצדקה (ע"ש) – ומובן ש"כה" (ואולי במכ"ש וק"ו) בנוגע לצדקה רוחנית.

(41 ל' רש"י ס"פ נצבים (ל, יט). – ולהעיר שברבינו בחיי פרשנו כאן העתיק מפרש"י, ובורר לכל אחד ואחד חלק יפה".

(42 נצבים שם.

(43 ל' רש"י נצבים שם.

מסעי ב

וכתבו המפרשים, שלפירוש השני ברש"י — "לפי שהי' לו להתפלל כו" — כוונת הכתוב, "וישב בה עד מות הכהן הגדול" היא, ש"הכהן הגדול נענש . . על שלא התפלל".

ולכאורה יש לתמוה: היכן מרומז בכתוב ודין "וישב בה עד מות הכהן הגדול" שיש כאן עונש על הכהן גדול? ומהו העונש לכהן גדול? בזה שהרוצח צריך לישב בעיר מקלטו עד מות הכהן הגדול??

בשפ"ח כ' דזה, דכתיב עד מות הכהן הגדול מגיד לך הכתוב שרוצח יאריך ימים אחר כהן הגדול לפי שכ"ג ימות מהרה ולמה, ומפרש לפי שהי' כו".

ולכאורה פירושו צע"ג, כי בפשט"מ אין כאן משמעות שהרוצח יאריך ימים אחר כה"ג, דכוונת הכתוב, "וישב בה עד מות הכהן הגדול" בפשטות היא רק להטיל חובה על הרוצח (להצלת נפשו) להשאר בעיר מקלטו עד מיתת הכה"ג, אבל אין זאת אומרת שהכהן גדול ימות קודם להרוצח, ועד שאפשר להיות גם להיפך¹¹; ואדרבה — פשטות כוונת ה-

א. "והצילו העדה את הרוצח מיד גואל הדם והשיבו אותו גו' אל עיר מקלטו גו' וישב בה עד מות הכהן הגדול גו'".

ובפרש"י עה"פ מביא שני טעמים לדין זה (דישיבת הרוצח בעיר מקלט "עד מות הכהן הגדול"):

א) שהואי (הכהן הגדול) בא להשרות שכינה בישראל ולהאריך ימיהם והרוצח בא לסלק את השכינה מישראל ומקצר את ימי החיים, אינו כדאי שיהא לפני כהן גדול.

ב) לפי שהי' לו לכהן גדול להתפלל שלא תארע תקלה זו לישראל בחייו.

(1) פרשתנו לה, כה.

(2) פ"י זה מקורו בספרי על אתר, אלא שבספרי הם שתי דיעות (אם זה שייר להענין דהשראת השכינה או לאריכות ימים), ורש"י הרכיב שתי הדעות. ואכ"מ.

(3) ראה רש"י יתרו (כ, כב) בנוגע למזבח: גברא להאריך ימיו של אדם כו' ועוד שהמזבח מטיל שלום בין ישראל לאביהם שבשמים. ולהעיר מעבודת כה"ג ביהכ"פ, שהיא לפני ולפנים ומכפרת על כל ישראל (אחרי טז, טז ואילך. שם לג"ד). ועוד.

(4) ראה גו"א כאן, דתמה מהיכן יצא לו לרש"י פירוש זה (כי בגמ' (מכות יא, א) לא אמרו שזוהו טעם הדין "עד מות הכהן הגדול". ע"ש). וראה גם בחזק"א המהר"ל למכות שם. ולהעיר שבתבי"ע עה"פ מפורש, ומטול דלא צלי כו' אתקנט לממת בשתא ההוא" — אבל איז ע"ד הפשט. וראה בפנים.

(*) וראה רש"י ויקרא (ד, ג): העם . . תלוין בו (כה"ג) לכפר עליהם ולהתפלל בעדם.

(*) וגם להדיעה הב' בגמ' שם, שצריכים ל"התפלל עליהם. שלא ימותו" (הא לא מצלו — מ"ח) — מ"מ לא נאמר שזוהו הטעם למ"ש בחזרה, וישב בה עד מות הכהן הגדול".

(5) שפ"ח כאן. מפרשים שנסמנו בהערה 12. ועוד.

(6) ל' השפ"ח.

(7) בפשטות י"ל שעצם הענין שמקשרים עונש הרוצח (ענין אינו רצוי כלל) עם (מצב) הכהן הגדול הי' עונש עבורו (ע"ד רש"י בשלח טז, כח). אבל איז טעם על ישיבת הרוצח בעיר מקלט עד מות הכה"ג (שלבן פ"י המפרשים, שכונות הכתוב שה-כה"ג מת על שלא התפלל כו', כבפנים).

(8) ראה גם משכיל לדוד כאן.

(9) ראה לעיל הערה 4.

(10) והרי כהנים גדולים כשרים וצדיקים הארי-